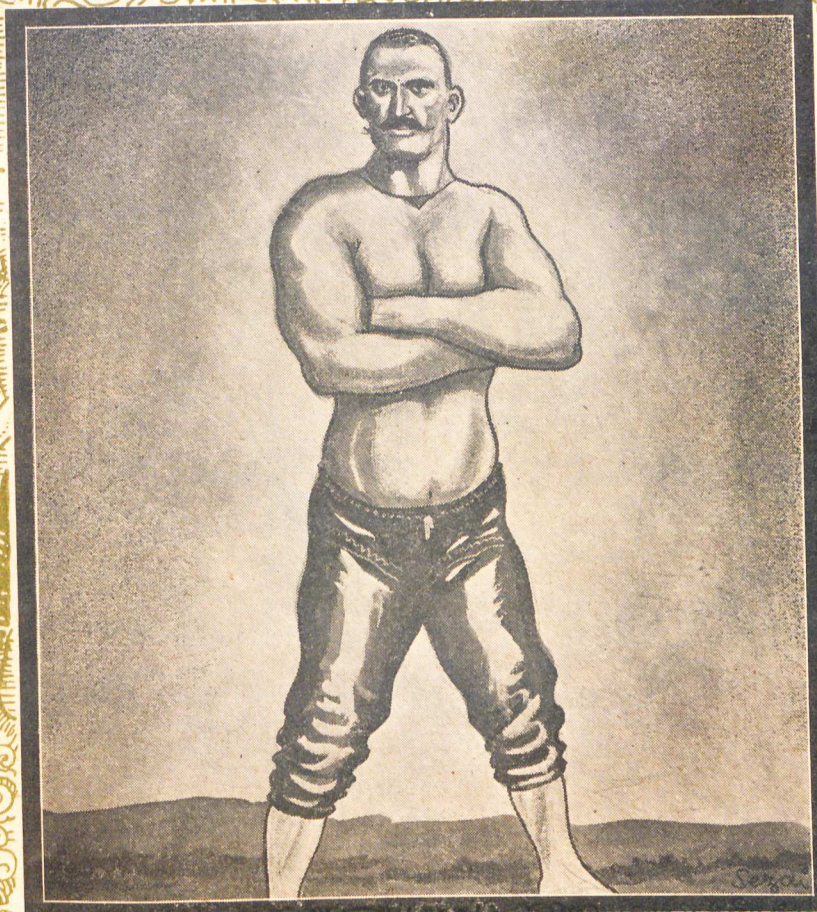

EN MESHUR TÜRK PEHLIVANLARI

YOZGATLI KEL HASAN

YAZAN: M. SAMİ KARAYEL

AHMET HALİT KİTABEVİ

No. 7

EN MEŞHUR TÜRK PEHLİVANLARI: 7

M. Sami Karayel

YOZGATLI KEL HASAN

İSTANBUL
MUALLİM AHMET HALİT KİTABEVİ
1943

KENAN MATBAASI
İSTANBUL — 1943

YOZGATLI KEL HASAN

Yozgatlı Kel Hasan, ikinci Sultan Mahmudu Adli devrinin en namdar baş pehlivanlarından biridir.,

Yozgatlı Hasanın, aslen Yozgadin Hasbekli köyünden olduğunu söylerler. Fakat Yozgatlı olduğu, zaten lâkabı ile de malumdur. Evvelden Yozgattan çok namdar pehlivanlar yetişirdi. Ve birçok Yozgatlı baş pehlivanlar gelip geçmiştir.

Yozgatlı Hasan, aslen Kalyoncu ocağına mensup olup Kaptanı Derya maiyeti pehlivanlarındandı.

Bin iki yüz kırk bir hicrî senesine kadar Kaptanı Derya paşaları, maiyetinde pehlivanlardan mürekkep bir tabur kalyoncu bulunurdu.

Kaptan Paşaların maiyetindeki pehlivanların adedi malûm değilse de, bazı mehazlere göre bin kişiden mürekkep imişler.

Kaptan Paşalar maiyetinde bin kişilik pehlivan bulunması tertibi, Fatih Sultan Mehmet zamanından itibaren kurulduğu anlaşılıyor.

Meşhur tirendaz Tozkoparanın ve yine meşhur tirendaz Bursalı Şuccam Kaptanı Derya maiyetlerinde pehlivan oldukları sabittir.

Tozkoparan; iki metre, on sekiz santim boyunda bir pehlivandı. Müthiş kuvvete sahip olan bu pehlivan, aynı zamanda tirendazdı.

Tozkoparan, Fatih Sultan Mehmet devrinde yetişmiş, nadir sporculardan biridir. Onun attığı oku bugüne kadar kimse aşamamıştır.

Tozkoparanın, İstanbul Okmeydanında, namına dikilmiş âbidesi vardı. Ben, gençliğimde bu dikili kitabeyi gördüm. Bugün bu âbideler ve kitabeler, Karılar çeşmesinde, Piyalede, Okmeydanında, Arnavutların vücuda getirdikleri bostan tarlalarının ve kulübelerinin temel taşlarını teşkil etmektedir.

Bahçıvanlar, bu sahipsiz tarihî kitabeleri yerlerinden söke-rek, kırarak duvar ve temel taşı yerine kullanmışlardır. E!.. Bir Arnavut bahçıvanın düşüneceği bundan başka ne olabilirdi?.. Okmeydanını boş bulmuş Arnavut muhacirler şimdi orasını bostan tarlaları haline getirmişlerdir. Bahçeler içinde teşekkül eden Arnavut kulübelerinin temelleri, Türk pehlivanlarının namına dikilen tarihî menzil taşlarile de desteklenmiş bulunuyor. Bir millet, an'anelerini ve tarihini benimsemediği ve unutmaya başladığı günden itibaren, yaşamak hakkını kaybetmiş olur.

Milletler, an'anelerile ve tarihleriyle yaşarlar. Bir milletin üzerine çöken müstevli anasır, kendi menfaatlerinden başka bir şey düşünmiyebilirler. Ve kendi menfaatleri namına yaşamak ve zengin olmak için, sinesine üşüşükleri ve kondukları milletlerin an'anelerini, âbidelerini, tarihini hiçe sayarlar... Fakat, şurası bir hakikattir ki, bir millet, benliğini kaybetmemişse, bu gibi mütecavizlere kat'iyetle meydan vermez. Varlığı olan tarihine dokunanları baltalarlar.. hattâ linç ederler...

Yozgatlı Kel Hasanın da tirendaz olduğu muhakkaktır. Yalnız, Yozgatlının tirendazlıkta rekoru yoktur. Yüksek bir rekor tesis edemediği için namına dikilmiş bir menzil taşı yoktur.

Yozgatlı, eski tirendazlar ayarında değildi. Çünkü zamanla ne Tozkoparan ayarında ve ne de Şücca ve Kaptanı Derya Ahmet ayarında babayigitler kalmamıştı. Pehlivanlar ocağı, diğer şubat gibi yavaş yavaş sukuta uğramıştı.

Sultan Mahmudu Adlî devri, eski tarihî varlığımızın son devridir. Bu devrin ortalarında, eski tarihî devrimizin söndüğü yeni bir devre girdiğimizi görürüz.

Yeniçeri ocağı tefessüh etmiş ve bu ocağa mümasil teşkilâtımız sukut etmiş olduğundan, ortadan kaldırılmıştı. Bu ilga; sükûnetle olmamıştı. Kanlı sahnelere vücut vermişti.

Yeniçeri ocağı ve buna mümasil teşekküller ortadan kalktıktan sonra Avrupa mukallitliği başlamıştı. Gerek deniz ve gerek kara kuvvetleri teşkilâtımız garplılaşıyordu. Fakat böyle olmakla beraber, Sultan Mahmut devrinde eski an'anelerimiz ve benliğimize hâlel getirilmemişti. Herşey, benliğimiz içinde yeni bir teşekküle doğru gidiyordu. Hattâ, başımıza giydığımız Girit Rumlarının fesi bile benliğimize uydurularak vücutlandırılmıştı.

Fakat Sultan Mahmudu Adliden sonra Sultan Mecit tahta geçince, an'anelerimiz kırılmağa ve tarihimiz baltalanmağa başlandı. Buna sebep, Tanzimatı Hayriyenin ilânıdır.

Tanzimatı Hayriyenin ilânile asıl Türk an'aneleri kökünden sallandı. O vakte kadar hristiyan anasıra, asıl Türk milleti içerisinde idarî ve siyasî haklar verilmemişken, Tanzimatı Hayriyenin ilânı üzerine bu akalliyetler, birçok haklara malik oldular. Ve birçok haricî tahrîkâtla idarî ve siyasî bünyemizde tezebzüp vücuda getirdiler. İktisadî bünyemizi kökünden yıktılar. Bu müstevli kuvvet yavaş yavaş Türk an'anesini, Türk tarihini başka simalarda veçhelendirmeğe koyuldular.

İşte, bu muazzam ve tarihî hâdisedir ki, eski Türk pehlivanlığı üzerinde de müessir olmaktan geri kalmadı. Bütün yigitler ocağını yıktı. Ortada ne pehlivanlar tekkesi kaldı ve ne de tirendazlar tekkeleri... Bunlar birer birer mevkilerini garbın

teşekküllerine terkeder oldular. Halbuki garpta babayığitlik ocağı namına bir şey yoktu. Çünkü hristiyanlık, asırlarca evvel yığıtliğe düşmandı. İyi bir hristiyan, zayıf, sıksa ve târiki dünya olmalıydı. Bu, hristiyanlığın en birinci kaide ve telkinatıydı. Bu sebeple, en iyi hristiyanlar kuvvetsiz kalmayı tercih ederler ve vücutlarına, zayıf ve nahif düşmek için sülük yaptırırıldarı.

İşte, Tanzimatı Hayriyeden sonra Osmanlı devleti ve münevverleri, garp medeniyetinin kurduğu kuru babayığitlik örneğini kendisine mal ederek yürüdü. Pehlivan ocaklarını söndürdü. Elli sene sonra, Sultan Hamit devrinde ortaya Babiâli Efendisi dediğimiz miskin, sünepe, işten güçten kalmış bir tip çıktı. Bu, Tanzimatı Hayriyenin, yarım asır sonra vücuda getirdiği garp medeniyeti döküntüsüydü. Millî bünyeyi harabiyete sevkeden ezici bir eserdı.

Maamafih, bu böyle devam edegelmekle Türk köylüsü kendini kaybetmedi. Türk köylüsünün ocakları söndürülmekle beraber o, an'anelerine sadık kaldı. Bayramlarında, seyranlarında güreşir, atlar, koşar, at yarıştırır cirit oynar, piştovla destiye nişan atardı. Kendi benliğini kaybetmiyen, başlıbaşına ananelerine sadık kalan Türk köylüsü asil bünyeyi muhafaza eder oldu. Babiâli Efendisi, yani müstevli Türk münevverleri ve devlet, kendi âleminde bir ayrılık vücuda getirdi. Devletle millet arasındaki bu ayrılık devam edip gitti. Fakat çok sürmedi. Tanzimatı Hayriyeden sonra ancak yetmiş sene kadar sürdü. Ve Tanzimatı Hayriyenin vücuda getirdiği sahte ve Türk milletinden olmıyan varlığı, müstevli efendilerle beraber sukut edip çöktü. Koskoca Osmanlı İmparatorluğu, bir anda üful etti

Eğer Türk milletinin an'anelerini ve tarihini muhafaza eden Anadolu köylüsü olmamış olsaydı, maazallah bugünün varlığını bulmak imkânı bulunmıyacaktı.

Yukarıda yazdığım gibi, müstevli devletten ayrı kalan Türk köylüsü, eski an'anelerinin verdiği hızla şahlandı ve bugünkü istiklâlini elde etti.

Bu giriş, Yozgatlı Kel Hasan mevzuunun haricindeymiş gibi görülür... Fakat hiç de böyle değildir. Her öz Türk, tarihinin karanlık sayfalarını bilmelidir. Çünkü Tanzimatı Hayriyeden sonra Türk milleti namına yazılan tarih sayfaları, edebiyat parçaları, iktisadî görüşler, idarî ve siyasî tahliller.. ilh.. büsbütün başkadır. Ve bu başlıklar, Türk milletinin malı imiş gibi, öz Türklere yutturulmuştur. Sözde garphlaşıyoruz, sözde terakki ediyoruz imiş gibi aldatılmışızdır. Öyle fikirlere sahip olmuşuzdur ki, bunların hepsi birer fenalık, birer yıkıcı varlıklardı.

Türk tarihinin bu safhası acıklı ve uzundur. Bunu burada bırakalım. Yalnız, okuyucularıma, Türk babiyeğitlik tarihinin nasıl sukuta uğradığını bu kısa yazılarımla arzdebildimse, ne mutlu bana!..

İşte Yozgatlı Kel Hasan, yukarıda tarihini çizdiğimiz bu iki devrin arasında ve bu iki devri yaşamışlar içinde bulunmuş, Türk babayiğitlerinin sonuncusudur.

Evet, Yozgatlı Kel Hasan; Yeniçeri ve mümasili teşkilâtın lâğvından evvel eski Türk an'anelerine göre yetişmiş bir pehlivandı. Yeniçeri ve mümasili teşkilâtın dağılması üzerine Sultan Mahmudun yanında bulunmuş ve bu devri de Tanzimatı Hayriyeye kadar yaşamıştır.

Sultan Mahmudun vefatile Yozgatlı Hasan, Sultan Mecit devrini de yaşamış ve Tanzimatı Hayriye çılgınlıklarını da idrâk etmiştir. Sultan Mahmudun vefatile Yozgatlı Kel Hasan, Sultan Mahmudun oğlu veliaht Sultan Azizin yanında kalmıştır.

Sultan Aziz, pehlivan olmakla beraber, eski an'anelere sadık bir sefti. Bu sebeple, eski babayiğitler ocağından artakalmış olanları hep maiyetine almıştı.

Sultan Mahmut, esasen Yozgatlı Kel Hasanı, oğlu şehzade Azize lala tayin eylemişti. Hasan, Sultan Azizin âdeta jimnastik ve spor hocasıydı. Eski devirlerde padişahların oğulları sarayda okurlardı. Şehzadelerin müteaddit ders hocaları vardı. Bir de pehlivanlık hocaları vardı ki, bunlar, şehzadelere ciritçilik, binicilik, tirendazlık, denizcilik, pehlivanlık ilh.. gibi sporları öğretirlerdi. İşte Yozgatlı Kel Hasan da, Sultan Azizin hocasıydı.

Yozgatlı Kel Hasanın ne suretle yetiştiğini bilmiyoruz. Yalnız, Kaptanı Derya maiyetine memur yiğitlerden olduğu malûmumdur. Yozgatlı Kel Hasan, Navarin deniz muharebesinde bulunmuştur. Rusların teşvikile Morada bulunan Rumlar isyan etmişlerdi. Devlet, bu isyanı bastırmak için uğraştı. Nihayet Mısır ordusu, İbrahim Paşa kumandasında Moraya geldi. Harekât daha ziyade kuvvetlendirildi. İsyân kırıldı, bastırıldı. Bunu gören Ruslar, inkisarı hayale uğradılar.

Ruslar, Baltıktan Akdenize girdikleri donanmalarile Navarinde bulunan Osmanlı donanması üzerine yürüdüler. Bunu gören Fransızlarla İngiliz donanması da beraber hareket etti. Ve Navarinde Osmanlı donanmasına hücum edip yaktılar. Bu kahpece hücumu, denizcilerimiz mukabelede kusur etmediler. İşte bu hücumu uğrıyanlar içinde Yozgatlı Hasan da vardı. Kaptanı Derya maiyetinde bulunuyordu.

Yozgatlı Kel Hasan, bu muharebede göğsünden yaralan-

mişti. Yeniçerinin lâğvından sonra Yozgathıy, Sultan Mahmudun sarayında buluyoruz... Ve o devrin baş pehlivanı oluyor.

Yozgatlının bu devirde kimlerle güreştiği tamamen malûmumuz değildir. Yalnız, birkaç tanesini biliyorum.

Yozgatlı Kel Hasanı bana anlatan, bundan kırk sene evvel vefat eden, Ali ağa isminde, yüz on yaşında bulunan kemankeş Ali ağadır. Bu zat, Uzunçarşı başında Âli Paşa konağı sırasında otururdu. Merhum babamın dostlarından ve Sultan Hamidin imamlarından birinin babasıydı. Ve bahriyeli Koçhisarlı Murat Kaptanın kayınpederinin babası bulunuyordu. Eski Yeniçerilerden bir zattı. Nasılsa sağ kalıp, yakasını kurtarmışlardandı.

Ali ağa, yüz on yaşında olmakla beraber dinç bir adamdı. İri kemikli, uzun boylu, ihtiyarlığına rağmen korkunç yüzlü bir zattı. O, Yozgatlı Kel Hasanın portresini şöyle çizmişti:

Kara yağız, ablak çehreli, kalın enseli, fevkalâde uzun boylu, (iki metreden uzun demek), iri kemikli ve kabarık adaleli, elli, ayaklı bir adam...

Ali ağa, Yozgatlı Kel Hasanın Okmeydanında, şehzade Sultan Azizle ok atışlarını görmüş, Büyükdere çayırında atlı cirit oynadıklarına şahit olmuş, ve gerek Sultan Mahmut devrinde, gerek Sultan Mecit devrinde Yozgatlının müteaddit baş güreşlerini de seyretmiştir.

Yozgatlı Kel Hasanın, Kaptanı Derya maiyetinde, seçme babayığitler arasında mevki aldığını ve Navarin muharebesinde dövüşerek yaralandığını nakleden de Ali ağadır.

Fakat sonradan ağızdan ağıza naklen gelen sözlerden de, Yozgatlı Hasanı tesbit etmiş oldum. Eski ihtiyar pehlivanlar, Yozgathıyı işitmişler...

Sultan Azizin, Sultan Mecit devrinde veliahtlığı zamanında saraya intisap eden Arnavutoğlu, Yozgatlının ihtiyarlık zamanına yetişmiştir. Arnavutoğlu, Yozgatlı Kel Hasandan bahsedermiş... Her nekadar Kavasoglu Koca İbrahim (Sultan Azizin baş pehlivanı), Yozgatlı Kel Hasana yetişmemişse de, böyle bir pehlivanın olduğunu o da arkadaşlarına nakledermiş...

Yozgatlının, Sultan Mahmut devrinde en büyük hünere, eşeğe kılıç savurmamış... Ali ağa, şöyle anlatırdı:

«Eski pehlivanlar, yalnız güreş yapmazlardı. O vakit bir adama pehlivan demek için birçok şeyleri bilmesi ve yapması lâzımdı. Yalnız güreşmek, pehlivan olmak demek değildi. Pehlivan olmak için iyi tirendaz, iyi ciritçi, iyi gürcü, iyi binici olması lâzımdı. İşte Yozgatlı Hasan, bütün bunları bilirdi. Üste de iyi bir denizciydi. Kaptanı Deryalar maiyetinde birçok muharebelere iştirak ettiğinden, denizciliği de öğrenmişti.

Ali ağa diyor ki:

Bir gün Çırpıcı çayırında eşeğe kılıç savuracaklardı. Daha o vakit Yeniçeri kalkmamıştı. En ileri gelen pehlivanlar Çırpıcı çayırına geldiler... On binlerce seyirci vardı. Ben de tirendazlarla beraber gitmiştim. Ortaya kocaman Kıbrıs, Merzifon, Mırsır eşekleri çıkarıp kazıkladılar. Bu eşeklerden belki elli tane vardı. At gibi iri eşeklerdi.

Babayiğitler ellerinde pala, meydana çıkıyorlar. Meydana kazıklı bulunan eşeklerden birini uzunca bir ipe bağlayıp, salgın bir halle salıveriyorlar. Birisi elinde kırbaç, eşeği dövüyor ve hareket haline getiriyor. Babayiğit, elinde pala ile eşeğin peşine düşüyor... Bir çalımına getirerek birdenbire palasını savuruyor. Eşeği, göğsünden kuyruk sokumuna kadar biçiyor... İşte hüner budur. Birçokları da biçemeyip yarıda kalıyor. Yozgatlı Kel Hasan, hangi eşeğe kılıç çaldıysa, bir vuruşta göğsünden kuyruk sokumuna kadar çıkardı. Bu, görüldüğü gibi kolay bir şey değildir. Nice zorbaların vurdukları kılıç, eşeğin göğüs kemiklerinde takılıp kalıyordu. Birçok kere de ellerinde palalar ve kılıçlar kırılıyordu. Sonra ince ibrişime, ipeğe pala ve kılıç vurma oyunları vardı ki, bu da zor oyunlardan birisiydi. Gözle görülemeyecek derecede ince ipeği bir vuruşta kesmek... Yozgatlı Kel Hasan, bu işde de birinciler meyanındaydı.

Sultan Aziz, babası ikinci Sultan Mahmut gibi, küçük yaştan babayiğitlik hareketlerine heves etmişti. Yozgatlı Hasan, efendisine ata binmeyi, cirit oynamayı, ok atmayı, pehlivanlığı öğretmişti.

İkinci Mahmut, yaman bir tirendazdı. Okmeydanında, namına dikilmiş menzil taşı vardı. Bin iki yüzüncülerden bir rekortmendi. Sultan Mahmudun rekorunu bugüne kadar kırmış, dünya yüzünde kimse çıkmamıştır. Müthiş bir tirendaz olduğu, garp tarihlerinde de mukayyettir.,

Sultan Aziz, babası gibi ve kardeşi Sultan Mecit gibi ince yapılı değildi. İri yapılı, elli, ayaklıydı. Bundan ötürüdür ki, yaptığı sporlar içinde daha ziyade pehlivanlığa merak etti. Ve lalası Yozgatlı Hasandan evvelâ hâlis Türk güreşi olan kara kucak güreşini öğrendi. Sonra da yağlı güreşe heves ederek onu da öğrendi.

Yozgatlı Hasanın iyi bir denizci olduğunu yazmıştım. Buna şahit olarak, naklen işittiğim bir vak'asını anlatayım. Bu vak'ayı, Kavalalı zade Üsküdarlı İsmail Hakkı Beyden işittim. İsmail Hakkı Bey de Sultan Azizin mabeyincilerinden Hafız Mehmet Beyden işittmiş... Vak'a sahihtir; nâkiller muayyendir...

Bir gün, Sultan Mahmut devrinde, Sultan Aziz on yaşlarında iken, Yozgatlı Hasanla, Kızkulesi önlerinde sandalla gezi-

yorlarmış... Ve balık tutmağa başlamışlar... Küçük şehzade balık tutarken, cebinden altın saatini denize düşürmüş... Bu saati babası Sultan Mahmut hediye olarak verdiği için küçük efendi bu kayıptan müteessir olarak ağlamağa ve üzülmeye başlamış... Yozgatlı Hasan, efendisine sormuş:

— Arslanım, neden bu kadar üzülüyorsun? Ben şimdi onu çıkarırım.

Deyince, Aziz Efendi, korkarak susmuş... Lalasının, kendisini denize atıp bir felâkete kurban gitmesinden çekinmiş... Cevap vermiş:

— Lalam.. olmaz. Seni feda edemem...

Yozgatlı ise:

— Sultanım! Bizler din ve devlet uğruna fedai gelmişiz bu dünyaya!.. Efendimizin yadigârını Kızkulesinin dibinde bırakarak sarayı hümayuna dönemem. Merak etme arslanım!.. Biz nice düşman kellelerini biçerek denizlerden devşirmiş kullardanız...

Diyerek, derhal soyunmuş.. efendisinin acıklı feryatları önünde Kızkulesinin derin sularına dalmış. Bir dakika geçmeden elinde saat, suyun yüzüne çıkmış...

Şehzade Aziz Efendi, lalasını su üstünde görünce derin bir nefes almış. Yozgatlı, saati efendisine vermiş. Sultan Aziz, bu vak'ayı ikide birde şu suretle söylemiş:

— Şu saati görüyor musunuz?.. Bunu, Kızkulesi açıklarında denize düşürdüm. Allah rahmet eylesin, lalam Yozgatlı Hasan, soyunup denize atladi. Ve bulup çıkardı. Hilâf olmasın ama, yedi, sekiz kulaç su vardı. Ne babayığit bir adamdı! Nerede öyle babayığitler şimdi?..

On yaşındaki şehzade Aziz Efendi, saati aldıktan sonra cebinden bir defter çıkarmış ve şunları notetmiş:

— Bir gün gelir de sayei resulullahta padişah olursam, lalama en büyük iyilikte bulunacağım...

Notunu yazdıktan sonra lalasına sormuş:

— Lalam!.. Padişah olursam, sana en büyük ihsanımı bahsedeceğim...

Lalasının verdiği cevap şu olmuş:

— Cenabı Rabbülâlemin elyevm tahtı Osmanide berkarar olan efendimize tulü ömür ihsan eylesin... Zati şahanelerinin sıhhati hümayunlarından başka hiçbir dünya malına ihtiyacım yoktur.

Cevabını vermiş. Tok gözlü olan Yozgatlı Hasan, hakikaten dünya malına kıymet verenlerden değilmiş...

Fakat Sultan Aziz padişah olduğu zaman Yozgatlı Hasan vefat etmişti. Not defterindeki kayıt bu suretle yerini bulama-

mıştı. Lâkin, Yozgatlı ölünceye kadar veliaht Aziz Efendinin sarayından ayrılmadı. Efendi, onu gözü gibi severdi. Lalasının ayrı bir dairesi, ayrı tablası ve hademeleri vardı.

**

Yozgatlı Hasan, Sultan Mahmut devrinin son on beş senelik zamanında imparatorluğun yegâne baş pehlivanı idi. Karşısına ne kadar pehlivan çıkmışsa hepsini birer birer mağlûp etmişti.

Bir gün Trablusgarp vali ve kumandanından, Sultan Mahmuda bir arıza ile bir pehlivan gönderildi. Bu pehlivan Trablus ocaklarından yetişmiş bir garplı idi. Yani orada yerleşmiş Türklerdendi. İsmi Pala Mehmet idi. Önüne gelen pehlivanları bir elde mağlûp ederek Trablus ocağında mevki ve şar almıştı. Pala Mehmet, fevkalâde iri bir pehlivanmış. Bir oturuşta bir kuzuyu yermiş...

Pala Mehmet, Trablus vali ve kumandanının padişaha gönderdiği nadide hediyelerle beraber İstanbula gelmiş. Sarayı hümayuna götürülmüş... Sultan Mahmut merak edip Pala Mehmedi huzuruna celbetmiş. Herif çok yiğit ve çetin bir adam olmakla beraber Cezayir, Tunus, Trablusgarp dayı ocaklarında yetiştigi cihetle etvar ve harekâtı kaba imiş. Padişahın huzuruna çıkar çıkmaz, hiçbir merasime tâbi olmadan, doğrudan doğruya padişahın elini öpmüş. Bu hal, Sultan Mahmudun hoşuna giderek kendisine ihsanlarda bulunmuş. Ve irade eylemiş:

— Baş pehlivanlarla güreştiriniz!..

Sultan Mahmudun sarayında ileri gelen beş baş pehlivan varmış. Bunlardan birisi ve en başları Yozgatlı Kel Hasan imiş. Ötekiler de Kalyoncu Ali, Zincir kıran Hüseyin, Deve Mehmet, Cehennem Mustafa...

Bu pehlivanlar, diğer pehlivanların en ileri gelenleri olduğundan, Yozgatlı Hasan derecesinde iltifata mazhar olanlardandı. Sultan Aziz o vakitler on yaşlarında bulunuyormuş...

Trablustan gelen pehlivan, saray muhitinde ve taşrada epeyce heyecan uyandırdığından, ağızdan ağıza dolaşır olmuş. Aziz Efendi, meraklı olduğundan, Trablustan gelen pehlivanı huzuruna çağırarak görmüş... Pala Mehmedi, lalası Hasan ağadan fazlaca iri yarı gördüğünden dolayı ürkmüş... Gözleri yaşarmış. Pala Mehmet, efendisinin gözlerini yaşarmış görünce kendisini korkutmuş zannile müsaade talep edip dışarı çıkmak istemiş. Şehzade müsaade etmiyerek sormuş:

— Sen, aslen nerelisin?

— İzmir havalisindenim.

— Ama, seni Trablusgarplı diyorlar...

— Trablus ocağındanım sultanım!.. Fakat dedem, anam itibarile ecedaden İzmirliyim...

— Sen, yağ güreşi biliyor musun?

— Evet, sultanım!..

— Nerede öğrendin yağ güreşini?

— Cezayir, güreş tekkesi şeyhi Hoca Abdullah Efendi hazretlerinden...

— Cezayirde güreş tekkesi var, demek...

— Evet efendimiz... Yağlı mermer sahnesi çok geniştir.

— Eski tarzda yağlı mermer üzerinde güreşiyorsunuz demek...

— Evet efendimiz... Biz başka güreş bilmeyiz... Yağlı mermer üzerinde güreşiriz...

Dedi. Bu, yağlı mermer güreşi, hâlis Türk yağ güreşidir. Yunan kadimde, Romada böyle bir güreş tarzı yoktur. Rum pehlivanlarının eskiden Bizansta yağlanıp kispet giyerek Hipodromda (Sultanahmet meydanı) imparatorlar huzurunda güreştiklerini biliyoruz. Fakat bu güreşler meydanda yapılırdı. Yağlı mermerle alâkası yoktu. Garp tarihlerinde de yağlı mermer üzerinde güreş tarzını görmedim. Ve böyle bir kayda tesadüf etmedim.

Yalnız, yağlı mermer güreşini aydınlandıran, elimizde bir eser vardır. O da Evliya Çelebi seyahatnamesidir. Evliya Çelebi seyahatnamesi, Yağlı mermer üzerinde Türk pehlivanlarının nasıl tutuştuklarını ve oyunlarının adedini, şekillerini tarif eder.

Çelebi Efendi, güreş tekkelerini sayarken bilhassa Edirne'de gördüğü güreş tekkesini tasvir eder. Ve bu tekkede birkaç yüz pehlivan yeyip içtiğini, pehlivan duasını, güreş tekkesinin şeyhini ve isimlerini yazar.

Evliya Çelebinin verdiği malûmat bizi aydınlatmış bulunuyor. Ve Türk pehlivanlığı hakkında bizi tenvir eden yegâne eser oluyor.

Evliya Çelebinin tasvirine göre Türk yağ güreşi, yağlı mermer üzerinde kaygan bir sahada yapılmaktaydı. Sonraları ki, bu tekkelerin ortadan kalkması üzerine yağ güreşi, çayır üzerinde yapılır hale gelmiş olduğu anlaşılıyor. Ve yahut halk yağ güreşi ile tekke güreşi arasında fark olduğu görülür.

Şurasını da düşünmek lâzımdır: Acaba Yeniçeri ocağı lâğvolduğu zaman Bektaşî tekkelerinin lâğvile bu güreş tekkeleri de mi ortadan kaldırıldı. Yani, bu güreş tekkeleri, Bektaşî tarikatine mensup tekkeler miydi?

Evliya Çelebi seyahatnamesindeki güreş duasına bakılacak olursa Bektaşîlik kokusu vardır. Belki de Yeniçerilerin lâğv

ve tenkili üzerine Bektaşi tekkelerile beraber bu tekkeler de birer ocak addolunarak Sultan Mahmudu Adli tarafından lâğvolunmuşlardır. Tarihin bu tarafı karanlıktır. Hiçbir tarihimizde, hiçbir vakıfnamemizde buna dair bir kayıt yoktur.

Ben bu bapta birçok tetkikatta bulundum. Bu ciheti aydınlatmağa çalıştım. Fakat elim boş kaldı.

Fakat Yozgatlı Hasanın, yağlı mermer üzerinde güreş yaptığını ve bu yolda tekkeler olduğunu bana Ali ağa söylemişti. Bu, bende yalnız bir fikir nakliyatı olarak kalmıştı. Neden sonra ve seneler geçtikten sonra tetkikatım arasında tesadüfen Evliya Çelebide güreş tekkelerini buldum ve yağlı mermer üzerinde güreş yapıldığını, kayda istinat eder bir halde gördüm.

Her ne hal ise, Trablusgarptan gelen Pala Mehmet pehlivanın yağlı mermer üzerinde güreş yapan pehlivanlardan olduğuna nazaran, Yozgatlı Kel Hasanla yapacağı güreş, denkli bir musaraa olacağı âşikârdı.

Şehzade Aziz Efendi, lalası Yozgatlı Kel Hasan, yenileceği diye üzülüyordu. Çünkü Pala Mehmedî, çok iri yarı ve korkunç bulmuştu. İkide birde lalasına soruyordu:

— Lala! Bu, çok iri ve korkunç bir pehlivan!..

Yozgatlı da gülererek:

— Efendimiz.. ne olursa olsun!.. Pehlivanlık okkaya ve korkunçluğa bakmaz, ustalık gerektir. Ne olsa onlar Cezayir ve Tunus dayı ocaklarından yetişmedir. Oradaki şeyhleri, buradaki şeyhler kadar usta değildir. Bizim ustalığımız fazladır. Evvel Allah onu ortadan çıkarırız... Belki de bu güreş kulunuz da kalmaz... O, bir kere benim ortadan çıkardığım dört tane baş pehlivanı mağlûp etsin... Ondan sonra düşünürüz...

— Evvelâ seninle güreşirse ya!..

— Olamaz arslanım!.. Herşeyde bir sıra vardır. Pehlivanlıkta da sıraya riayet etmek gerektir.

— Ya, babam, seninle güreşini irade eylerse!.. İstersen, babama bu sırayı söylüyeyim...

— Olamaz sultanım!.. Efendimiz hazretleri böyle bir iradede bulunmazlar...

Diyerek, küçük şehzadesini teskin etmişti. Küçük Aziz Efendi, hakikaten kederleniyordu. Çünkü lalası, onun gözünde çok büyük bir babayığıtti. Bir taraftan bozulup mağlûp olmasına tahammül edemiyordu.

Sultan Mahmut, Yozgatlı Kel Hasanı çağırdı ve sordu:

— Pehlivan.. ne dersin bu Garp ocağından gelen pehlivana!..

—

— İri yarı bir kalyoncu... Bunlar, Turgut Reis'in gemici-

lerinin torunlarının torunları imiş... Su katılmamış kalyoncular...

—

— Bununla bir güreş yaparsınız!.. Derecesini görelim. Babayiğit bir adama benzer...

— İrade efendimizindir.

— Evvelâ onunla Kalyoncu Ali tutuşsun. Ne dersin?

— Efendimiz, irade buyurursanız evvelâ Zincir kıran Hüseyin kulunuzu tutuşturalım...

— Neden?..

— Kalyoncu Ali kulunuz, hepsinin daha mahiridir.

— Eh!.. Pekâlâ!..

—

— Bu herif hepsini yenerse ne olacak?

— İrade buyurursunuz; kulunuz meydana çıkarım!..

— Seninle güreştiğini istemiyorum. Çünkü Aziz Efendi oğlum sızlanır dururmuş...

—

— Valide sultan hazretleri de senin güreşmene taraftar değil...

—

— Anlaşılan, Aziz Efendi oğlum, validesini taciz eder durur. Bu sebeple sen, güreşme bu herifle!..

Deyince, Yozgatlı Kel Hasan dayanamadı. Padişah iradesine karşı söz söylenmezken, cevap vermek zorunda kaldı. Derhal:

— Padişahım! Müsaade buyurunuz kulunuza!.. Bir iki söz söyleyeyim...

— Söyle!..

— Maiyeti şahanelerinizde bulunan dört baş pehlivanı mağlûp ettikten sonra kulunuz, bu pehlivanın karşısına çıkmazsam, çok fena ve hicabâver bir mevkie düşmüş olurum. ve meydandan kaçmış gibi bir hal tahaddüs eyler. İrade buyurunuz da, kulunuz da musaraaya gireyim...

— Doğru söylüyorsunuz, pehlivan!.. Fakat Aziz Efendi oğlumuzun sızlanmaması gerektir...

—

— Fakat bu dört pehlivanı mağlûp ettikten sonra senin de güreşmen lâzımdır. Çünkü baş pehlivanım bulunuyorsun... Şimdilik Aziz Efendiye bir şey söyleme!.. Ağlayıp sızlanmasın...

— İrade efendimizindir...

Dedi. Bunun üzerine Pala Mehmedin, Zincir kıran Hüseyinle güreşi takarrür etti. O vakitler sarayı hümayunda yağlı

mermer meydanı mevcutmuş... Bu yerin nerede olduğu ma-lûmumuz değildir.

Sultan Mahmudun iradesi, Zincir kıran Hüseyine, baş pehlivan Yozgatlı Hasan tarafından tebliğ olundu.

Herhalde yağlı mermer üzerinde güreş yapmak, büyük bir maharete vâbeste idi. Hattâ Evliya Çelebi seyahatnamesinde şöyle der:

«..... Pehlivanlık hile ve hud'adır. Hile ve hud'a bilmiyen babayığitler, cenk meydanında mağlûp olurlar. Hile vu hud'a, âdilik ve alçaklık değildir. Er meydanında hasma karşı hile ve desise istimal eylemek gerektir.»

Evliya Çelebi, görülüyor ki, hileyi, desiseyi, hud'ayı savap sayıyor... Cenk meydanında hud'a ve hile lâzımdır, diyor. Doğrudur. Hile ve desisesiz cenk olmaz...

Yağlı mermer güreşi, bizim şimdi bildiğimiz çayır güreşine benzemiyor. Çünkü tam muvazene güreşidir. Çıplak ayakla yağlı mermer üzerinde hoplıyarak, sıçrıyarak hamle ve hücum yaparak, çıplak ayakla düşmeden kendini idare etmek, azim bir maharettir. Uste de vücutlar yağlı olduğundan, bu suretle tutuşup bir hasmı mermer üzerine düşürüp yenmek de bir azim cambazlıktır. Patinaıyla güreş yapmaktan zor olan bu tarz güreşi, zamanımızda hiçbir kimsenin yapamayacağı, gün gibi aşikârdır.

Her ne hal ise, Zincir kıran Hüseyinle Pala Mehmet, Sultan Mahmudun huzurunda kapışmışlardır. Ayaklarında bugünkü pehlivan kispetleri vardı. (Evliya Çelebi, bugünkü kispet nev'inden bahsediyor... Oyunların isimleri de aynıdır.)

Şehzade Aziz Efendi, lalasıle, padişahın yanında bulunuyorlardı. Birçok pehlivan, seyirci ve hakem mevkiindeydiler.

Güreş çok müthiş oldu. İlk kapışmalarda Pala Mehmedin çok diri ve çetin bir yiğit olduğu görüldü. Bir iki defa Zincir kıran Hüseyini, alarak ve toparlıyarak yere vurdu.

Zincir Kıran Hüseyin, hasmının çok kavi olduğunu görünce işi müdafaaya döktü ve oyunbazlıkla, müdafa güreşi ile kendini korumağa tevessül etti. Yozgatlı Kel Hasan, hasmı iyice gözden geçirdi. Ve müthiş bir pehlivan olduğuna kanaat hâsıl etti. Sultan Mahmut da anlamıştı. Çünkü Mahmudu Adli de mükemmel bir sporcuydu. O, güreşmezdi. Fakat eşsiz bir tiren-dazdı. Yaman bir ciritçiydi. Sultan Mahmut, Zincir kıranın halini görünce, yanında bulunan Yozgatlıya:

— Pehlivan, nasıl görüyorsun güreşi?

Deyince, Hasan:

— Efendimiz.. bu adam, çok fazla Zincir kırandan...

— Oyle... Çok çabuk yenecek...

—

— Fazla adam... Otekileri de yenecek galiba!..

— Oyle görünüyor, efendimiz...

Demeğe kalmadı, Pala Mehmet, müdafaada bulunan hasmını peş kabza oyunile (kispet kasnağı) takarak kucagina aliverdi. Yürüyerek Sultan Mahmudun önünde sırtüstü mermere vurdu.

Pala Mehmedin galibiyeti çok çabuk olmuştu. Hasımını dört beş dakikada yenmişti. Bunu gören Aziz Efendi kederlenmişti. Gözleri yaşlı olarak, lalasının yüzüne bakıyordu.

Sultan Mahmut, pehlivanlara ihsanı şahanede bulundu. Bilhassa Pala Mehmede beş yüz altın ihsan eyledi. Vaziyet kötüleşmişti. Pala Mehmet, böyle giderse sarayı hümayun baş pehlivanlarını, Yozgatlı Kel Hasan da dahil olduğu halde sıraya çekecekti. Ve nihayet sarayı hümayun baş pehlivanlığı mevkiline çıkacaktı. Yozgatlı Kel Hasan ölü, buna meydan vermezdi.

Pala Mehmedin, Zincir kıranla güreşlerinden sonra Yozgatlı Kel Hasan, müthiş bir rejim dahilinde sıkı idmanlara başladı. Son derecede kendisine bakıyordu. Ve sıranın kendisine geleceğini sezmişti.

Sultan Mahmut, Yozgatlıyı yine huzuruna çağırdı. Ve sordu:

— Pehlivan, şimdi kimi güreştirelim, dersin?..

— Cehennem Mustafa kulunuzu tutuşturunuz, efendimiz..

— Mustafa, Zincir kırandan iyi midir?

— Bir gömlek ustadır, efendimiz...

— Peki, onunla güreşsin...

Diye iradede bulundu. Bir hafta sonra Pala Mehmet, Mustafa ile karşı karşıya geldi. Mustafa, Zincir kırana nazaran bir derece daha yüksek bir pehlivandı. Aslen Boyabatlı idi. Sipahi ocağının en babayiğit delikanlılarındandı. Yüz otuz okkalık vardı.

Güreş başladı. Vükelâ, vüzera, güreşte hazırıldılar. Yozgatlı, elpençe divan, sultan efendisinin ardında duruyordu. Güreşe çıkmadan evvel Cehennem Mustafaya, Yozgatlı bazı nasihatlerde bulunmuştu. Verdiği nasihatlerin birincisi şu idi:

— Sakla kendini, peş kabzadan kaptırma!.. Peş kabzaya kaldıkça alttan, üstten buda...

İki pehlivan kapışır kapışmaz Pala Mehmet, yine peş kabzaya yürüdü. Mustafa, altlı üstlü sıkı budayışlarla hasmını uzaklaştırdı.

Pala Mehmet, üstüste peş kabzaya hücum etti. Fakat Mus-

tafanın sıkı hamleleri ve budamaları onu emeline muvaffak kılmadı.

Pala Mehmet, oyununun boşa gittiğini görünce, hasmını altına alıp Cezayir sarmasile yenmeğe tevessül etti. Yozgatlı Hasan, Mustafaya bu talimatı vermeyi unutmuştu.

Pala Mehmet, hasmını Cezayir sarmasına getirmek üzere deve yularını taktı. Bu deve yuları oyunu, mermer yağ güreşinin en başlıcalarından bir harekettir. Hasımı çene altından ve ense üstünden kenetliyerek birdenbire döndürüp çekmektir. Bu çekişle hasım, kaygın olan mermer üzerinde muvazenesini kaybeder ve yere düşer... Eğer mukabelesini bulursa yüzükoyun düşerek yenilmekten kurtulur. Muvazenesini bulamazsa, dönerek sırtüstü yere gelip mağlûp olur.

Cehennem Mustafa, muvazenesini bularak yüzüstü yere düşebilmişti. Pala Mehmet, hasmını yere düşürür düşürmez bir sıçrayışta ardına geçti, kemaneliyerek Cezayir sarmasını taktı.

Cezayir sarması, tam kalça üzerinden takılan ve donatılan sarmadır. Hasımı ayaktan ziyade kalçadan bağlar.

Mustafa, Cezayir sarmasından çıkmasını çok iyi bilirdi. Hasım, basmak üzere yüklendiği zaman onu üstünden sırayabilirdi. Pala Mehmet, şarmayı vurup hasmına yüklenerek sırtüstü yere getirmeğe koyuldu. Cehennem Mustafa da, havalanıp kalçası üzerine yüklenen hasmının, elile sarma bağını bir hamlede sökerek üzerinden kaydırıldı. Pala Mehmet, Mustafanın önüne düşmüştü.

Mustafa, hasmını kaçırmadı. Derhal kazıklayıp köstekledi. Fakat Pala Mehmet, bir hamlede hem kazığı, ve hem de kösteği budayarak ayağa kalktı. Danalar gibi bağırarak bir nâra savurdu:

— O, hah!..

Cehennem Mustafa, derhal toparlandı. Akli, fikri peş kabzadaydı. Hasma onu kaptırmamak gerekti. Bir de deve yularına gelmemeliydi. Fakat Mustafa, diğer güreşe nazaran muvaffakiyetli bir boğuşma yapıyordu. Pala Mehmet, yine peş kabzaya hamle etmeğe koyuldu. Mustafa, hasmına meydan vermedi. Bunun üzerine deve yularına saldı. Onu da elde edemeyince hamlesini değiştirdi. Bu sefer de kol kapmağa hamle etti. Mustafa, kolunu kollıyayım derken birdenbire peş kabzayı kaptırdı. Pala Mehmet, peş kabzayı alır almaz, hasmını, Zincir Kıran gibi kucaklayıp sürdü ve yere vurdu. Bu suretle Mustafa da mağlûp olup gitti. Eğer aptallık edip peş kabzayı kaptırmamış olsaydı, güreş bu kadar çabuk bitmezdi.

Pala Mehmet, ikinci hasmını da yenmişti. Fakat diğer hasımlarına epeyce oyunlar kaptırmıştı. Onun ne suretle hamle

yaptığını seyreden hasımları, ona göre mukabelelerini hazırladılar...

Yozgatlı derin bir nefes almıştı. Pala Mehmedin, bir iki hamlesini öğrenmiş bulunuyordu. Bu hamlelere karşı hamle hazırlamak lâzımdı.

Sultan Mahmut, Yozgatlıya sordu:

— Pehlivan, bu seferki güreşi nasıl buldun?

— Padişahım, daha iyice buldum. Mustafa kulunuz, peş kabzayı kaptırmamış olsaydı, kolay kolay yenemiyeycekti.

— Evet... Cezayir sarmasını da güzel sıyırdı Mustafa...

— Efendimiz.. Pala Mehmedin altçılığı yok... Ustten birkaç oyunu var. Onlardan biri peş kabzadır. İkincisi deve yularıdır. Uçüncüsü de kol kapma, fırıldağa girmezdir. Bunlara karşı konulursa, bir şey yapamaz hasımlarına zannederim.

— Ya!.. Oyleyse, diğerlerine söyle, bu oyunlara kapılmasınlar...

— İrade efendimiz hazretlerindedir. Peş kabza için Mustafa kulunuzu ikaz etmiştim...

— Ya!.. Ama, yine kapıldı ona!..

— Önceden kapılmadı, efendimiz...

— Evet, ilk anlarda hep budadı peş kabzayı...

— Sonradan idare edemedi, efendimiz... Kol kaptırmıyayım derken peş kabzaya düştü...

— Bu sefer kimi güreştirelim, dersin?..

— Deve Mehmet kulunuzu...

— Demek, Kalyoncuyu en sona bırakıyorsun!..

— Evet efendimiz... Ondan sonra da kulunuz var, sayei şahanelerinde...

— Pekâlâ!..

Bir hafta sonra Pala Mehmetle deve Mehmet karşı karşıya geldiler. İki Mehmetler de irilikte aynı ayarda idiler. Deve Mehmet, hakikaten deve gibi bir adamdı. Ve diğer arkadaşlarına nazaran biraz daha açık göz ve pehlivandı. Yozgatlı Hasan, Deve Mehmedi karşısına alarak, Pala Mehmedin oyunlarına düşmemek üzere tarifler yapmıştı.

Mehmede, şöyle nasihat verdi:

— Bak bana!.. Sakın ola ki deve yularına düşmeyesin! Deve yuları vermemeğe çalış..: Sonra peş kabzaya da düşme... O, peş kabzaya saldıkça sen budamıya çalış... Sonra peş kabzaya girerse, derhal budarken bir ayağını sür'atle geriye fırlat ve belini bük... O vakit peş kabza kendiliğinden kurtulur. Daha sonra kol kapma fırıldağına girme... Pala Mehmet, bilekten ve dirsekten yakalıyor dördürme yapıyor. Ve arkadan girerek, çelip altına alıyor... Bileğini kaptırma!.. Kaptırırsan, hemen

alttan ve çaprazlama buda... Dikkat et bunlara... Hasım, deve yularına girerse kaçma!.. Sen de içten hasma göğüsle gir ve derhal çaprazla... İşte bu kadar... Haydi bakalım; yüzümüzü kara çıkarma!..

Deve Mehmede idman verirlerken, Yozgatlı Hasan, oyun mukabelelerini tatbik etti ve birer birer gösterdi.

**

Güreş günü geldi, çattı. Sultan Mahmut, pehlivanlarının yenildiğini istemiyordu. Hele küçük Aziz Efendi, Pala Mehmedin galip gelmesinde tahammül edemiyordu. Elinden gelse kendisi meydana çıkacaktı.

Güreş, padişahın huzurunda kuruldu. Pala Mehmet, yağlanıp hasmı Deve Mehmetle meydana çıktılar. Her ikisi de izbandut gibi adamlardı. Peşrevlerini yaptılar. Sımsıkı kapıştılar.

Sultan Mahmut, Deve Mehmedin galip geleceğinden emin değildi. Çünkü Pala Mehmedin diğer güreşleri onu yıldırmişti.

Pala Mehmet, âdeti veçhile peş kabzaya salmağa başladı. Üstüste, durmadan sağ kolunu kispetin kasnağına atıyordu. Deve Mehmet de, Yozgatlı Hasandan aldığı nasihatle mukabelede kusur etmiyordu.

Bir keresinde Pala Mehmet, peş kabzaya girdi. Derhal hasmını çekerek ve makasa girerek havalandırıp yere vuracaktı. Fakat Deve Mehmet, Yozgatlı Hasanın tarifi veçhile bir ayağını geriye fırlatarak belini kırdı, ve hasmın kolunu budadı... Bu hareket, hasmın oyununu bozdu.

Pala Mehmet, peş kabzayı bir türlü ele geçiremeyeceğini anlayınca bu sefer, kol kapma fırladığına hamle etmeğe başladı. Deve Mehmet, bu hamleleri de bertaraf etti.

Pala Mehmet, ne yapacağını şaşırılmıştı. Nihayet deve yularına salmağa başladı. Bir keresinde deve yularını taktı. Hasmını çene altından ve ensesinden bağliyerek, burğu gibi bükerek yere vuracaktı. Deve Mehmet, şimşek sür'atle hasmını göğsüne girerek çaprazladı ve sürdü.

Pala Mehmet, çapraz girip sürüldüğünü görünce, deve yularını tabiatile söktü; kendi canını kurtarmağa koyuldu. Fakat Deve Mehmet, çaprazı bırakmadı.

Pala Mehmet, kaygan mermer taş üzerinde güç halle muvazenesini buluyordu. Nihayet fena vaziyete düşüp yenileceğini anlayınca dönüp kendisini yere attı.

Pala Mehmet, yüzükoyun yere düşer düşmez de Deve Mehmet, üzerine çullandı. Ve çeyrekleme denilen oyunu aldı. Bu çeyrekleme denilen oyun, küntedir. O vakitler künteye çey-

rekleme derlerdi. Bu çeyrekleme tabiri bugün mevcut değildir. Yalnız, Aadolu Türklerini kara kucak güreşinde çeyrekleme diye elyevm kullanırlar. Deliormanlılar, Pomaklar ve Rumeli pehlivanları bu çeyreklemeye kün-te diyorlar... Yalnız Deliorman Türklerinin bazıları, kün-teye çeyrekleme diye yad ettiklerini öğrendim.

Oyunların tabirleri halk lisanında başkadır. Birçok oyun isimleri vardır ki, güreş tekkeleri lisanında değişiyor. Tekke lisanında oyunların isimleri ekseriyetle farsçadır. Meselâ: Peş kabza, şiraze gibi... Lâkin ekserisi de hâlis türkçedir. İşte bu çeyrekleme de bu nevidendir. Yani çeyreğin dörtte biri demektir. Hakikaten kün-te de dörtte bir oyundur. Vücudun dörtte birine vurulur.

Deve Mehmet, hasmını çeyreklemeye alır almaz aşırmağa koyuldu. Fakat Pala Mehmet, kendisini sıyırttı ve alttan kaçtı. Dört elli giderek ayağa kalktı. Deve Mehmet, Hasımın peşinden koştuysa da yetişemedi.

Pala Mehmet, ayağa kalkar kalkmaz, çırpınarak bir nâra savurdu:

— O, hah!..

Deve Mehmet, muvaffak oluyordu. Uste de hasmını altına almıştı. Deve yularını bozmakla kalmamış, üste de mukabil oyunle bozmuştu. Bunu gören Sultan Mahmut, Yozgatlıya dönerek:

— Pehlivan, âferin Deve Mehmede... İyi mukabeleler yaptı...

—

— Kendisine oyunları iyice göstermişsin!..

—

— Eğer böyle giderse Deve Mehmet, galip geleceğe benziyor...

—

— Ne dersin sen?..

— Efendimiz.. belli olmaz... Oyunları bozdu. Böyle devam ederse çok güzel... Muvaffak olmak ihtimali çoktur.

— Çeyreklemede muvaffak olamadı... Acaba neden?

— Oyunu tam bağlamadı, efendimiz... Eksikti. Eğer tam bağlamış olsaydı, kat'iyyen kaçamazdı.

— Ya!..

— Evet efendimiz... Oyun eksik olduğu için Pala Mehmet kulunuz kolaylıkla sıyırtıp ayağa kalkmağa muvaffak oldu.

— Peşinden yetişebilirdi Deve Mehmet...

— Onu da beceremedi, efendimiz...

Demeğe kalmadı, Pala Mehmet, peş kabzadan kaptı. Deve

Mehmet, mukabelesini yetiştiremedi. Makasa girip yere vura-
cağı sırada Deve Mehmet, büyük bir kudret göstererek hasmın
nın elinden kurtuldu ve makası söktü. Tekrar iki pehlivan
karşı karşıya geldiler.

Bu makas oyunu şudur: Sağ elile kispet kasnağını önünden
ve içeriden kavrarken, sol elile de hasmın iki bacağı ayrığına
elini sokarak alttan kavramak ve kaldırmak...

Demek, oyun şöyle oluyor: Kispet kasnağından el geçirip
içeriden kispet dikişlerinden iyice kavrayıp hasmı kendine ge-
kerken sol elle de alttan ve bacak ayrığından kavrayarak hava-
landırmak ve bu hareket olurken sağ veyahut sol ayakla da
hasmı dıştan çengele getirmek... Bunlar bir hamlede ve bera-
berlikle olursa, yüzde yüz hasım sırtüstü yere vurulur...

İşte Pala Mehmedin peş kabza oyunu budur. Tam peş kab-
za oyunu da buna derler... Bazan hasım, peş kabzayı alır ve
makası yetiştiremezse paça ile işini görür...

Yani, sol elle makasa gideceğine, paçadan kapar.. öyle yere
vurur. Bu daha emniyetli ve tehlikelidir. Kurtulması da güç-
tür.

Deve Mehmet, peş kabzaya girdiği zaman hasmın peş kab-
zadaki kolunu üstten ve içten şiddetle budayarak koparıırken,
makasa giden elini de karşılamıştı.

Deve Mehmet, beraberliği ve mukabeleyi tam ânında yap-
tığı cihetle peş kabzadan kurtulmuştu.

Bu kurtuluş mühimdi. Ve Pala Mehmedin oyununu tama-
mile sıfıra indirmiş oluyordu. Yozgatlı Kel Hasan, bu harekete
memnuniyetle tebessüm etti. Sultan Mahmut da memnun ol-
muştu. Yozgatlıya dönerek:

— Lala!.. Güzel kurtardı, değil mi?

— Çok güzel mukabele, efendimiz...

— Pala, peş kabzadan bir şey yapamıyacak Deve Meh-
mede...

Demeğe vakit kalmadı birdenbire Deve Mehmedin, tek-
rar peş kabzaya girdiği görüldü. Ve bir anda havalanarak sırt-
üstü yere düştü.

Deve Mehmet, öylesine düşmüştü ki, başı yere gelerek ya-
rıldı ve kanlar akmağa başladı. Zavallı adamın kafası patla-
mıştı. Mermer yağ güreşinde bu gibi vukuat yüzde doksan do-
kuz olurdu. Hattâ birçok pehlivanların kafası patlıyarak mey-
dan yerinde öldükleri vaki idi.

Mermer yağ güreşi, Romalıların pankıraas güreşinden da-
ha zorlu ve vahşi bir güreşti. Mermere sırtüstü, beyinüstü dü-
şen bir pehlivanın muhakkak kafası patlardı. Çok usta pehli-

vanlar büyük bir maharetle kendilerini bu gibi ölüm kazalarından kurtarabilirlerdi.

Pala Mehmet, hasmını yere serdikten sonra diz çöküp galibiyet temennasını yaptı ve meydanı terkedip çıktı. Deve Mehmedin yarası ağırdı. Fakat kafası patlamamıştı.

Küçük şehzade yine kederlendi. Çünkü babasının baş pehlivanlarından biri daha mağlûp olmuştu.

Bu işe Sultan Mahmut da hayret etti. Deve Mehmet, muvaffakiyetle güreşirken, birdenbire peş kabzaya düşmüştü. Yozgatlıya sordu:

— Lâla.. neden korunamadı dersin?..

— Efendimiz.. çok tetik olmak gerektir. Deve Mehmet kulunuz, hasmın peş kabzasını söker sökmez, herşeyden kurtuldum diye, ihmalkârlık etmiş bulundu. Fakat kurnaz hasım durmadı. Oyundan boşalır boşalmaz, hasmının bir an için boşluğundan istifade ederek tekrar peş kabzaya saldırdı. Deve Mehmet kulunuz kendini toparlayıncıya kadar işini gördü.

— Kafası patladı mı dersin?

— Hayır efendimiz... Ağırca yaralanmış...

— Pekâlâ, şimdi ne olacak?

— Efendimiz.. Kalyoncu kulunuzu ortaya çıkaracağız...

— Bu herif, onu da yenecek...

— Eğer onu da yenerse efendimiz, evvel Allah kulunuz varım...

— Seni, hiç istemiyorum bu herifle güreştirmek!..

— İradei şahaneleri başım üzeredir. Fakat güreşmem için ferman buyurmanızı dilerim... Bir babayığit, er meydanına gelmiş, hasım arar durur. Kulunuz nasıl olur da kaçarım?..

— Eh!.. Mukadder ne ise o olur. Eğer Kalyoncuyu da mağlûp ederse, sen çık!..

Diye ferman eyledi. Zaten Yozgatlı, müthiş surette hazırlanıyordu. Yozgatlı, tamamilen kararını vermişti: Ya, Pala Mehmed'i yere vurarak kafasını patlatıp meydanda bırakacaktı ve yahut Pala Mehmet, kendisini vurarak leşi meydanda kalacaktı. Ölüm var, bu musaraadan dönmek yoktu. Yozgatlı'nın, Kalyoncu Aliye de itimadı vardı. Esasen kendisinden sonra sarayın en birinci baş pehlivani o idi.

Kalyoncu, çok oynak ve zeki bir pehlivandı. Aynı zamanda da kavi ve okkalı idi. Kendisini, Pala Mehmede karşı haftalar-danberi hazırlamıştı. Tam idman ve besi üzerinde bulunuyordu.

Yozgatlı Hasan, Kalyoncuya idman vermişti. Güreş, on beş gün ara ile olduğu cihetle Kalyoncu, sıkı bir idman almıştı. Bu vesile ile de Yozgatlı da hazırlanmış bulunuyordu.

Pala Mehmet de durmuyordu. O da mütemadiyen idman ve besi üzerindeydi. Hergün idmana çıkıyordu.

Sultan Mahmut ümitsizdi. Pala Mehmedin, Kalyoncu Aliyi de yeneceğine kani olmuştu. Yalnız, Yozgatlı Kel Hasanı kolay kolay mağlûp edemeyeceğini, iki hasımdan birinin meydan yerinde kalacağını düşünüyordu. Çünkü Yozgatlı, çok çetin ve anut bir adamdı. Aynı zamanda da haddinden fazla zeki ve taktiki. Oyunları müthişti. Pala Mehmedin oyunlarına kolay kolay düşmeyecekti. Kendisinin birçok oyunları vardı. Bunları Pala Mehmet dahi bilemezdi.

Sultan Mahmut, Yozgatlı ile konuşurken:

— Lala!.. Bu herif, Kalyoncuyu da mağlûp edecek zannederim.

— Belki, efendimiz...

— Belki değil, yenecek!..

— Fakat biraz güçlük çeker, efendimiz...

— Netice, mağlûp edecektir...

— Mukadder ne ise o olur, efendimiz...

— Ali inatçıdır, ustadır. Fakat onun da aksak tarafları vardır. Bazan körlüğü tutar...

— Efendimiz... Ali kulunuzun bir kusuru da, derhal sinirlenip kendisini kaybetmesidir. Asıl aksaklığı bundan gelir...

— Evet!..

—

— Güreşe iyi hazırlandı mı bari?..

— Çok iyi hazırlandı. Kulunuzla müteaddit idmanlar yapıyor. İyi buldum kendisini, efendimiz...

— Idmanlarınız nasıl oluyor? Sen, fazla geliyor musun ona?..

— Evet efendimiz...

— Çok mu fazla geliyorsun?

— Hemen yarı yarıya, efendimiz...

— Oh!.. Çok memnun oldum. Desene, sen hazırsın!..

— Saye-i şahanelerinde hazırım...

— Güreş bu hafta olacak, değil mi?

— Evet efendimiz...

**

Pala Mehmet, Kalyoncu Ali, yağlanıp güreşe çıkmışlardı. Pala Mehmet, İstanbula geldiği günden daha ziyade besli idi. Ensesi, kulak tozundan tâ omuzuna iniyordu. Boğa gibi olmuştu.

Güreş başlar başlamaz Kalyoncu, müthiş hamlelerine başladı ve hasımının oyunlarını tatbika koyuldu. İlk hamlesi peş

kabzaya salmak oldu. Üstüste peş kabzaya hücum etti. Ve birkaç defasında peş kabzayı eline geçirdi. Ve Pala Mehmede heyecanlı dakikalar yaşattı. Pala Mehmet, hasmının fevkalâde çabuk ve şiddetli hamleleri karşısında duralamıyordu. Yalnız muka-beleye yetişebiliyordu.

Kalyoncu Ali, güzel bir güreş tâbiyesi vücuda getirmişti. Hasma göz açtırmamak.. üstüste hücumlarla boşaltmak.. onu hamlelerden alkoymak...

Sultan Mahmut, Kalyoncu Alinin hücumlarını takdir etmişti. Yozgatlı Hasan da Kalyoncunun güreş tâbiyesini beğenmişti. Böyle giderse, Pala Mehmedin tehlikeye düşmesi yüzde yüzdü.

Sultan Mahmut, ümitsizken ümide düşmüştü. Yozgatlı Hasana :

— Lala!.. Kalyoncu, hepsinden iyi güreşiyor...

— Öyledir, efendimiz...

— Dediğin gibi, Kalyoncu hepsinden pehlivan...

— Hızlıdır... Çok çabuktur, efendimiz... Allah vere de sinirlenmese ve böylece devam etse...

— İnşallah!..

Demeğe kalmadı. Kalyoncu, hasmını peş kabzadan kavırarak yere vurdu. Fakat Pala Mehmet, ustalıklı bir surette dönerek, yüzükoyun yere düşmeğe muvaffak oldu.

Yağlı mermer güreşi oyunları acayıpti. Bilhassa ayak oyunları mahduttu. Bu sebeple ayaktan olan hareketler beş, onu geçmiyordu. Her nekad bir çok ayaktan oyunlar var idiyse de, birçoğu mukabil oyunlardı. Yani müdafaa oyunları idi.

Kalyoncu Ali, hasmını altına alır almaz hemen kazıkladı. Ve arkadan da köstekledi. Maksadı, hasmını olduğu yerde mihlamaktı. Pala Mehmet, kazığı ve kösteği sökerek çıkmak istedi. Fakat muvaffak olamadı. Boğuşma müthiş oldu. Bir aralık Kalyoncu Ali, hasmını, biçimine getirerek kapana taktı. Sıkı bir gerdan yuları vurarak ezmeğe başladı.

Pala Mehmet, mermer üzerine yüzükoyun uzanmış ve pide gibi yaslanmış haldeydi. Yüz yirmi beş okkalık koskoca Kalyoncu, üzerine yaslanmış, ayaklarını çengellemiş, gırtlığından yularlamış, burnunu yere sürterek uzatıp uzatıp ezliyordu.

Kalyoncu Alinin güreş tâbiyesi mükemmeldi. Hem hasım hamlelerine meydan vermemek, hem de fırsat buldukça ezmek ve kırmaktı. Küçük Aziz Efendi, Kalyoncunun güreşinden memnun olmuştu. İkiye birde ayağını yere vurarak:

— Oh!.. Aferin Kalyoncu sana!..

Diyordu. Nihayet Sultan Mahmut, emniyetli bir tavırla:

— Lala! Kalyoncunun tâbiyesi fevkalâde...

— Efendimiz... Pehlivandır bu kulunuz... Aynı zamanda çok zekidir. Ezerek yenmek istiyor... Eğer talih yardım etmiş olsaydı, peş kabza ile yenecekti Kalyoncu kulunuz...

— Evet... Çok güzel taktı peş kabzayı...

—

— Bakalım, ne yapacak?..

— Çevirebilirse yenecek... Çeviremezse ezecek, efendimiz. Dedi.

Kalyoncu, bir yandan hasmını eziliyor, bir yandan da çevirmeğe, sırtını yere getirmeğe çalışıyordu. Mücadele müthiş oldu. Ve on beş dakikadan fazla sürdü. Nihayet Pala Mehmet, bir hamle yaparak doğruldu. Kapanı söküp dizlendi.

Kalyoncu, hasmını bırakmıyordu. Fakat Pala Mehmet, dizlenir dizlenmez, birdenbire bir kış kılıcıyla dikildi. Kalyoncu, kılıcı yeyince, hasmının üzerinden kayarak ve havalanarak dört elli, Pala Mehmedin önüne düştü. Pala Mehmet, hasmını önüne düşürür düşürmez üzerine çullandı. Ve kispetin arka kasnağından yakalılarak önüne çekti. Çektikten sonra da hemen atılarak şakladı.

Sak demek, şöyledir: Hasımın iki bacağı arasından elini sokup kispetin ön kasnağından tutmak... Bu, tehlikeli bir oyundur. Bir pehlivan şaka girdi mi, hasım onun ensesine basıp döndürerek bir taklak attırır.. ve sırtını yere vurur...

Kalyoncu, fena oyuna takılmıştı. Yozgatlı Hasan, olduğu yerde duramaz oldu.

Hattâ, Sultan Mahmut bile heyecanıandı. Olduğu yerden ayağa kalktı. Şaka değil, Kalyoncu, pisipisine yeniliyordu.

Çok zeki olan Kalyoncu Ali, derhal şakin mukabelesini yetiştirdi. Kendisini birdenbire ileri atıp ayaklarını topluyarak, kışının üzerine oturdu. Ve bu hareketi yaparken de bir elile şakta bulunan hasım elini budayarak söktü.

Kalyoncu Ali, Pala Mehmedin oyununu ustalıkla ve fevkalâde sür'atle söküp atmıştı.

Pala Mehmet, hasmı kışüstü oturunca kemaneledi. Kalyoncu da dönerek kemaneye girdi ve çaprazlama ayağa kalktı. Bu suretle kendini kurtardı. İki pehlivan tekrar ayakta buluşular.

Güreş çok heyecanlı oluyordu. Eski güreşlere benzemiyordu. Kalyoncu Ali, ayağa kalkar kalkmaz şiddetli, fasılasız ve amansız hamlelerine başladı. Pala Mehmede göz açtırmıyordu. Üstüste yine peş kabzaya hücum edip duruyordu. Pala Mehmet hamle yapamıyor, yalnız hasımın hamlelerini defetmekle meşgul oluyordu. Kalyoncunun bu güreş tâbiyesi muvaffak oluyordu.

Sultan Mahmudun yine yüzü gülmüştü. Küçük Aziz Efendi de seviniyordu. Aziz Efendi, lalasına sordu:

— Lala! Kalyoncu, inşallah yenecek onu...

— İnşallah sultanım!..

— Kalyoncu, yenerse onu, bir kurban keseceğim...

—

— Yenecek, değil mi?

— İnşallah, sultanım!..

Güreş uzadıkça uzuyordu. Pala Mehmet, tetik ve hızlı hasmına karşı bir türlü güreş uyduramamıştı. Bu suretle boğuşma tam bir saatten fazla sürdü. Öbür hasımlarını çabuk çabuk mağlûp eden Pala Mehmet, Kalyoncu ile olan güreşinde bocalayıp durmuştu.

Güreşin ikinci saatlerine doğru Pala Mehmet, Kalyoncuyu sıkı bir boyunduruğa vurdu. Şiddetle boğdu. Kalyoncunun dudasını patlattı. Kalyoncu, bin müşkülâtle boyunduruğu sökebildi.

İşte bu hareket, Kalyoncuyu çileden çıkardı ve iki saattenberi dürüst ve sür'atli boğuşurken, birdenbire âsabını bozdu. Patavatsız surette hasmının üzerine salmağa başladı.

Kalyoncu, eski muttarit güreşini bozmuştu. Şimdi temposuz güreşiyordu. İlle hasmını boyunduruğa almak istiyordu. Yozgatlı Hasan, üzülmeye başladı. Doğru dürüst güreşirken, Kalyoncu, temposunu bozmuştu. Çünkü asabileşmişti. Artık onun öfkesini kimse dinlendiremez, yerine getiremezdi. Artık itidalini kaybetmiş bulunuyordu.

Kalyoncu, ikide birde, kanayan dudasını elinin tersile siliyor ve hasmına hücum ediyordu. Bu suretle güreş, dördüncü saati buldu. Kalyoncu daha hâlâ asabiyetle salıp duruyordu.

Güreşin beşinci saatlerine doğru Kalyoncu, ikinci defa olarak boyunduruğa düştü. Pala Mehmet, hasmını hırpaladıkça hırpaladı, boğdukça boğdu. Bu sefer de Kalyoncunun kaşı patladı.

Kalyoncu, boyunduruktan kurtulduktan sonra büsbütün âsası bozulmuştu. Deli gibi salmağa başladı. Fakat Pala Mehmet, bir türlü hasmını oyuna getiremiyordu. Çünkü daha hâlâ Kalyoncu üstün hamledeydi.

Sultan Mahmut, müşevveş bir haldeydi. Ne olacağını kestiremiyordu. Yozgatlıya sordu:

— Lala!.. Ne olacak, dersin? Ayak güreşi çok uzadı. Kalyoncu âsabını bozdu. Fakat hasmına hamle fırsatı vermiyor.

— Vallahi efendimiz.. kayıptır bu güreş... Ne olacağı belli olmaz...

— Çok uzadı güreş ama... İstersen berabere ayıralım...

—

— Berabere ayırırsak iyi olmaz mı? Gelecek hafta bir kere daha tutuşurlar... Ne dersin?

— Güreş devam etmiş olsa daha iyi olur, efendimiz...

— Devam etsin...

Demeğe kalmadı. Pala Mehmet, deli dolu salan hasmının boynuna deve yularını doladı. Birdenbire döndürerek yere vurdu. Pala Mehmedin kuvvetli ve ânî hareketi, Kalyoncuyu topaç gibi döndürerek beyin üstü yere düşürmüştü.

Kalyoncu, o derece sıkı bir vuruşla yere düştü ki, bir anda kafa taşı patlıyarak can verdi. Zavallı babayığit Kalyoncu, altı saat şiddetli bir boğuşmadan sonra yağlı mermer üzernide son nefesini verdi.

Bu hale Sultan Mahmut, son derece üzüldü. Olduğu yerden birdenbire kalkarak hiç lâf etmeden gitti. Yozgatlı Hasan da üzölmüştü. Küçük Aziz Efendi ağlıyordu.

Pala Mehmet, mağrurane bir tavırla er meydanını bırakıp çekildi. Nihayet en güvenilen Kalyoncu Ali, hasmının pençeleri altında can vermişti. Yozgatlı Hasanın gözleri karardı. Ve kendi kendine yemin etti:

— Allahla ahdim olsun, senden intikam alacağım...

Pala Mehmedin son vaziyeti herkesi yıldırıldı. Yozgatlı Hasanın başına gelecek vardı. Saray erkânı biribirleriyle şöyle konuşuyorlardı:

— Bu herif, Yozgatlımın da kanına girecek!..

Sultan Mahmut, Yozgatlımın güreşmesinden vazgeçmişti. Bu belâli herifi, Trablusgarba iade edecekti. Küçük Aziz Efendi de ağlayıp sızlanıyordu.

Sultan Mahmut, Yozgatlıyı çağırdı. Ciddiyetle:

— Lala! Senin güreşmene taraftar değilim...

—

— Bu herifi geldiği yere iade edeceğim.

Deyince, Yozgatlı Hasan, çocuk gibi ağlamağa başladı ve:

— Efendimiz.. irade buyurunuz, güreşeyim...

— Olmaz...

— Efendimiz... Eğer güreşmeme müsaade etmezseniz, kendi kendimi telef ederim. İrade buyurunuz, güreşeyim...

Diye ağladı, sızladı. Nihayet Sultan Mahmut, istemiye istemiye, çok sevdiği baş pehlivanına müsaade etti. Güreş on beş gün sonra olacaktı. Küçük Aziz Efendi, sızlanıp duruyordu. İkide birde ellerini gökyüzüne kaldırarak lalasına dua ediyordu.

Nihayet güreş günü geldi, çattı. Meydan kuruldu. Pala

Mehmet, müthiş hasmı için hazırlanmıştı. Pala Mehmede, bütün saray erkânı düşman olmuştu. Ve Yozgatlı için üzülyörlardı.

Yozgatlı, güreşe çıkarken iki rekât namaz kıldı ve Allaha şu yolda dua eyledi:

— Yarabdim.. efendimin huzurunda yüzümü kara eyleme...

Sultan Mahmudun keyfi yoktu. Küçük Aziz Efendi titriyordu. İki pehlivan yağlanıp meydana uğradılar...

Pala Mehmet, son hasmının da canını almak üzere meydana çıkmıştı. Yozgatlıya hain hain bakıyordu.

Küçük Aziz Efendi, babasına:

— Baba!.. bu herif, lalama neden böyle bakıyor?

— Güreş bu oğlum!.. Hasımlar birbirlerine öyle bakışrlar...

— Ama, yiyecek gibi bakıyor...

— Yok bir şey...

Güreş bütün dehşetile başladı. Pala Mehmet, Yozgatlıya peş kabza hücumuna geçti. Ve peş kabzaya el atarken Yozgatlı Hasan, hasmını bileğinden yakalıyarak çoban çarmıhı denilen oyuna düşürdü. Bu çoban çarmıhı denilen oyun, yağlı mermer güreşinde meşhurdur. Hasmı bileğinden kavradıktan sonra birdenbire çekerek savuracak ve arkadan iki ayağına birden dıştan kuvvetli tırpan vurulacak... Buna çoban çarmıhı diyorlar...

Hasım, arkadan tırpanı yeyince ayakları kaydığı gibi sırtüstü yere düşer...

Yozgatlı Hasan, hasmın peş kabzasına karşı bu oyun mukabelesini bulmuştu. Pala Mehmet, çoban çarmıhına gelince, ayakları kaydı ve talih ona yardımcı oldu, sırtüstü yere vuraçağına, karpuz kabuğuna basmış gibi, kayarak on adım kadar çömelmiş vaziyette yollandı, sonra durarak kaldı. Olduğu yerden birdenbire sıçrılarak ayağa kalktı.

Bu mukabil oyuna bir başka pehlivan gelmiş olsaydı, yüzde yüz mağlûp olurdu. Lâkin Pala Mehmet, atlatmış oldu bu tehlikeyi...

Yozgatlı Hasan, hiç sinirlenmedi. Sükûnetini muhafaza etti. Tekrar hamlelere başladı. Pala Mehmet, ne olduğunun farkına varamamıştı. O, yine peş kabzaya hücum edip duruyordu. Güreşin onuncu dakikalarına doğru Pala Mehmet, tekrar peş kabzaya el taktı. Yozgatlı Hasan, ânen çoban çarmıhı oyunile mukabele etti. Hasmının kuvvetle bileğinden yakalıyarak yana doğru sür'atle savurdu ve dıştan arttan iki ayağına birden tırpanla vurdu.

Yozgatlının bu seferki oyunu çok sertti. Tırpanı yiyen Pala Mehmedin ayakları yerden kesildi. Sırtüstü ve kafası yere gel-

mek suretile yere düştü. Yozgatlı, hasmı düşerken, o da şiddetle üzerine düşmüştü. Bu ânî düşüşle hasım ağırlığı birleştiğinden dolayı Pala Mehmedin kafası şiddetle yere vurarak patladı. Ve bir anda beyni dışarı fırlıyarak, olduğu yerde nefessiz kaladı.

Yozgatlı, nihayet intikamını almış oldu. Ve on dakikada, azılı hasmını mağlûp etmekle kalmadı, canını da beraber aldı.

Pala Mehmet, o devrin en yüksek pehlivanlarındandı. Eğer Yozgatlı Hasanı da mağlûp etmiş olsaydı, sevilmediği hâlde belki de Sultan Mahmudun baş pehlivanı olacaktı.

Fakat Yozgatlı Hasan, müthiş ve azılı hasmına meydan vermeyip mevkiini muhafaza etti.

Yozgatlı, eşsiz bir pehlivandı. Fevkalâde yiğit ve cengâver olmakla beraber sadık bir bende idi. Küçük efendisi Aziz Efendiye, veliaht olduğu zamana kadar lalalık etti. Aziz Efendiye güreşi o öğretti. Ve Yozgatlılardan birçok pehlivanlar yetiştirip saraya kaydettirdi.

Yozgatlı Hasan, ihtiyarlayıp güreşten çekildiği zaman, veliaht Aziz Efendinin dört tane Yozgatlı baş pehlivanı vardı. Bunlar, saray baş pehlivanlığını kimseye vermezlerdi. Fakat ortaya bir Kastamonulu çıktı, Yozgatlıların elinden baş pehlivanlığı aldı. Bu Kastamonulunun ismi Arnavutoğludur.

Arnavutoğlu, altmış altı okkalık bir pehlivandı. Sultan Mecid devrinde veliaht Aziz Efendinin davetile saraya gelmişti.

Sultan Mecit, pehlivanlığa meraklı değildi. Sultan Mecit, nazık ve ince bir adamdı. Aynı zamanda kadınlara düşkündü. Veliiaht Aziz Efendi, eski hâkanlara benziyen tipte ve sarayı da, bütün an'aneleri taşıyan şekildeydi.

Sultan Aziz, veliahtlığı zamanında Türk pehlivanlarını, ciritçilerini, tirendazlarını himaye etti. Bizzat kendisi Büyükdere, Çırpıcı, Tokat çayırlarına giderek maiyetile cirit oynardı; pehlivan güreştirirdi.

Veliiaht Aziz Efendinin müsabakalarını seyretmek için on binlerce halk meydanlara dolardı. Ecnebi elçiler de geirdi.

Veliiaht Aziz Efendinin müsabakalarını seyretmek için on binlerce halk meydanlara dolardı. Ecnebi elçiler de gelirdi.

Veliiahtın, babayığitleri himaye etmedi, bizzat kendisinin bir yerden bir yere giderken halk onu hararetle selâmlar ve alkışlardı.

Halk, her nedense Sultan Mecide kıymet vermiyordu. Onun Avrupalı tarzdaki yaşayışından ve mukallitliğinden memnun değildi. Hele Tanzimatı Hayriyeyi ilân eden ve hıristiyanlara bol cepten hürriyet verip devlet umuruna ve halk üzerine mu-

sallat kılan Sultan Mecit hükümetini, ahali hiç istemiyor ve sevmiyordu.

Veliht Aziz Efendinin eski devirleri hatırlatan yiğitçe ve alaturkaca olan hal ve hareketi halk üzerinde müessir oluyordu.

Şurası muhakkak idi ki, eğer veliaht Aziz Efendi, Türk babayığitlerini, Tanzimatı Hayriyeden sonra himaye etmemiş olsaydı, Türk pehlivanlığı ve sporculuğu, garp cereyanları içinde, hıristiyan müstevlilerin zehirli havasile daha o günden silinip süprülürdü.

Her ne hal ise, Arnavutoğlu Ali pehlivan, Kırkpınarda başı alıp büyük bir muvaffakiyet göstermişti. Bu namdar pehlivanın muvaffakiyetlerini haber alan veliaht Aziz Efendi, Arnavutoğlunu sarayına getirtmişti.

Arnavutoğlu, veliaht sarayına geldiği zaman Yozgatlı Kel Hasan, artık ihtiyarlamış ve güreşten çekilmiş bulunuyordu.

Fakat gerek saray ve gerek Türk İmparatorluğu baş pehlivanlığı Yozgatlıların elindeydi.

Yozgatlı Hasan, kendisinden sonra mevki tutacak birçok Yozgatlı pehlivanlar yetiştirmişti. Bu baş pehlivanlar veliaht Aziz Efendinin sarayında Kuşçu başı, Hamlacı başı ve Şamdancı idiler.

Yozgatlılar, pehlivan üzerine pehlivan yetiştirerek on beş, yirmi sene saraya hâkim kaldılar. Nihayet Arnavutoğlu, veliaht sarayına gelerek Yozgatlı Kel Hasanın baş pehlivanlarını, teker teker Aziz Efendinin huzurunda mağlûp etti ve veliaht Aziz Efendiyi de yenerek Türk İmparatorluğu baş pehlivanı oldu.

Şurasını rivayet ederler ki, Yozgatlı Kel Hasanın, efendisi Aziz Efendi ile ciddî güreşleri vardır. Fakat Yozgatlı o vakitler kırk beş yaşlarında varmış.

Aziz Efendinin pehlivan ustası olan lalası Yozgatlı Kel Hasan, efendisile, kırk beş yaşlarında yaptığı bir güreşte mağlûp olmuştur. Veliht Aziz Efendi, ustasını üstüste iki defa yağ güreşinde yenmiştir. Bu da gösteriyor ki, Aziz Efendi, son derecede kuvvetli bir adammış. Ve, böyledir.

Yozgatlı Kel Hasanın baş pehlivanlığı sırasında kendi yetiştirmelerinden ve aslen Yozgatlı olan Kara Manda isminde bir pehlivan türemiştir. Bu pehlivan çok kavi ve fevkalâde iri idi.

Kara Mandayı bugünkü ihtiyar Yozgatlılar ağızdan ağıza biliyorlar. Fevkalâde meşhur bir pehlivanmış...

Kara Mandanın Yozgadın hangi civarından olduğunu bilemiyorum. Bu pehlivan hakkında epeyce tetkikatta bulundum.

Fakat bir türlü köyünü öğrenemedim. Maamafih, arzettiğim gibi, Yozgathılar, Kara Mandanın destanlarını biliyorlar.

Yozgatlı Kel Hasan, Kara Mandayı saraya getirtmişti. Bu pehlivan, diğer baş pehlivanları teker teker huzur güreşlerinde meydandan çıkardığı cihetle, ortaya Yozgatlı Kel Hasanın çıkması zarurî olmuştu.

Maamafih, Yozgatlı Kel Hasan, kolay kolay Kara Mandaya mağlûp olmayacağı kanaati vardı. Veliâht Aziz Efendi de aynı kanaatte bulunuyordu.

Yozgatlı Kel Hasanla Kara Mandanın güreşi çok çetin olmuştu. Bu güreş iki gün sürmüştü...

İki pehlivan, birinci günü öğleden sonra tutuşmuşlar, tam yedi saat güreşmişler. Akşam olunca Aziz Efendi, güreşi berabere ayırmak emrini vermiş... Fakat pehlivanlar bu emri tanımamışlar... Gözleri karararak pehlivanlar ve bilhassa Yozgatlı Kel Hasan, veliâhta:

— Efendimiz, bizi bırakınız.. kozumuzu payedelim.

Diye dayanmıştı. Bunun üzerine Aziz Efendi de:

— Pekâlâ!.. Şimdi gece oldu. Bırakınız güreşi, yarın devam ediniz.

Deyince, buna pehlivanlar razı oldular. Ertesi sabah iki pehlivan tekrar ortaya çıkarak kaptılar. Pehlivanların, bir gün evvel yedi saat yaptıkları güreş, ikisini de hırpalamış olduğu belliydi. Her ikisinin de vücudu ciğer gibi kıpkırmızı olmuştu. Sonra enselerinde, göğüslerinde derin tırnak yaraları vardı.

İki inatçı ve zorlu pehlivan, Türk İmparatorluğu baş pehlivanlığı için birbirlerini yediler. İkinci günü de tam yedi saat daha güreştiler. Yine akşam oldu.

Veliâht Aziz Efendi, güreşin berabere ayrılmasını emredince, pehlivanlar yine itiraz ettiler. Bunun üzerine Aziz Efendi:

— Siz, birbirinizi yenemeyeceksiniz... Bu âşikârdır. Güreniz, ustalığınız denkleşmiştir. Uğraşmanız beyhudedir. Şimdi bırakınız... Birkaç ay sonra bir kere daha birbirinizi deneriniz!..

Diye kat'î emir verince, iki pehlivan ayrıldılar. Fakat her ikisi de tırmık içinde, kaşları, dudakları patlamış haldeydi. Meydandan, kanla bulanmış halde çıktılar. Vücutları şişmişti.

Pehlivanların ayaklarından, çıraqları kispetlerini çıkarmadılar. Baldırları, uylukları şişmişti. Bıçakla keserek kispetlerini ayaklarından çıkardılar. Bu derece anudane ve vahşiyaneye güreş o güne kadar görülmemişti. Eğer Sultan Aziz olmamış ve güreşi ayırmamış olsaydı, iki pehlivan, bütün gece sabaha

kadar gürleşeceklerdi. Biri diğèrinin leşini ortada bırakacaktı.

Yozgatlı Kel Hasanın, Kara Manda ile tekrar bir gürleşip olup olmadığını bilmiyoruz. Burası da bize meçhuldür. Yalnız bildiğimiz bir şey varsa, Kara Manda, Yozgatlı Kel Hasan ile bu acı ve zehir gibi gürleşip yaptığı zaman otuz yaşlarında varmış...

Yozgatlı Kel Hasan ise kırk yaşlarında bulunuyormuş. Yani Yozgatlı'nın ihtiyar oluşu, Kara Mandaya meydan vermiş... Eğer Yozgatlı genç olmuş olsaydı, Kara Mandayı yenerdi.

Yozgatlı Kel Hasan, gelmiş geçmiş pehlivanlarımızın en namdarlarından biridir. O, aynı zamanda yağlı mermer üzerinde gürleşen bir pehlivandı. Eski devrin en zorlu pehlivanlarını birer birer yenmişti.

Yağlı mermer üzerinde gürleşmenin ne kadar tehlikeli olduğunu yazmıştım. Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde diyor ki: «Bu gürleş, tamamen hile ve hud'a musaraasıdır. Bu gürleş yapanlar, cenk meydanlarında düşmanlarına karşı galip gelirler.»

Şimdi aklıma şöyle bir şey geliyor: Eğer bugünkü pehlivanlarımızı yağlı mermer üzerine salıvermiş olsaydık, acaba ne yapabilirlerdi? Hiç şüphe yok ki, yağlı mermer üzerinde, değil hasımla karpışmak, doğru dürüst bir baştan bir başa yürüyemezlerdi.

Vücut yağlı, mermer yağlı.. üste de olanca kuvvetle tutuşup boğuşmak... Doğrusu inanılacak şeylerden değildir.

Fakat bu bir vâkıadır. Doğrudur. Tarihimizin kaydettiği bir gürleştir. Efsane değildir.

Evliya Çelebi, bu gürleşleri kendi gözile görmüş ve seyretmiştir. Hattâ gürleş duasını bile seyahatnamesine yazmıştır.

Gürleş duası, Bektaşilik kokuyor... Anlaşılan bu gürleş tekeleri Bektaşilere aittir. Esasen Türk Bektaşiliği tamamen içtimâi bünyemize nüfuz etmiş bulunuyordu.

Bektaşiliği bozan ve onun bünyesini kemiren, hırpalıyan; Rumeli baba Bektaşiliği olmuştur. Arnavutların baba Bektaşiliği, Türk Çelebi Bektaşiliğinin temizliğine hâlel getirmiştir.

Elyevm, Asya Türklerindeki Bektaşilik, leşesiz ve temiz halde yaşar. Ve Arnavut Bektaşiliği, babaların soygunculuğuna ve ahlâk hudutlarından hariç evsafı ile çirkin bir mevzu ve teşekkül halindedir.

Her neyse, işte Evliya Çelebinin tesbit ettiği gürleş duası şudur:

«Allah, Allah, Hâci âlem. Seyyidi kâinat, Mu'cizi mevcudat, pür kemalü cemel Muhammed Mustafa râ salâvat. Engürüde (Ankarada) Eritir, Rumda Mehmet Buhari, Sarı saltuk, Ton kir, Tuman çeker. Pirimiz Hazreti Mahmut piri yâri veli

aşkına dest bedest kafa, sine ber sine muhabbeti Ali aşkına Allah onara..» dan ibarettir.

Görülüyor ki, tam Bektaşî nefesidir. Hem de su katılmıŖ... Fakat bu duada baba Bektaşîliği (Arnavut Bektaşîliği) kokusu yoktur. isimler ve mevkiler, yani pîrler Anadoluludur. Tam Türk Çelebi Bektaşîliğinin esaslarını taşıyor.

Kitabımın bir yerinde yazdığım gibi, güreş tekkelerinin ne vakit kapandıklarına dair bir kayıt yoktur. Tarihlerimiz bu hususta sağırdırlar. Eğer Evliya Çelebi, gözleriyle gördüğü yağlı mermer güreşini Seyahatnamesine yazıp notetmemiş olsaydı, o Türk güreşini de bilmiyecektik... Tarihin karanlıklarına karışıp gidecekti.

Yağlı mermer güreşî hakkında ne vak'a nüvis tarihlerinde, ve ne de başka bir yerde kayıt yoktur. Ben de bunu tesadüfen bulup ortaya çıkardım.

Anladığıma göre Yeniçeri ocağı kökünden lâğvolunduğu zaman bu tekkeler de yakılıp yıkılmış, ortadan yok edilmiştir. Nam ve nişanları silinip gitmiştir.

Çayırda, yağlı güreşin unumî bir şekil alması, bu tekkelerin lâğvından sonra taammüm etmiş olması muhtemeldir.

Hulâsa şudur ki: Yiđitlik tarihimize ait malûmatımız azdır. Kırk senedir bu gayya kuyusu içinde bocalayıp duruyordum. Elde ettiğim malûmat, devede kulaktır.

Halbuki, eski devirlerde pehlivanlık tarihimize ait hareketler ve teşkilâtları çok geniş olmak lâzımdır. Ömrüm vefa ederse, araştırmalarımaya devam edeceğim... Belki yıkılıp yakılmamış; okkalık kâğıt hesabına satılmamış kalan ecdat evrakından bakiye kalan tomarlardan bir şeyler daha toplayıp çıkarabilirim.

Tanesi 30 Kuruş

M. Sami Karayel'in Pehlivanlar serisi

- 1 — Kel Aliço
- 2 — Koca Yusuf
- 3 — Akkoyunlu Kazıkçı Kara Bekir
- 4 — Çolak Molla
- 5 — Hergeleci İbrahim
- 6 — Abdülâziz
- 7 — Yozgadlı Kel Hasan
- 8 — Yürük Ali
- 9 — Arnavudoğlu
- 10 — Kvasoğlu Koca İbrahim
- 11 — Kara İbo

Basılmakta olanlar :

- 12 — Makarnacı Hüseyin
- 13 — Karagöz Ali
- 14 — Sarı Ahmet
- 15 — Kambur Osman
- 16 — Kuşçu Hasan
- 17 — Adalı Halil
- 18 — Kurtdereli Mehmet
- 19 — Kızılıklı Mahmut
- 20 — Cihan pehlivanı Kara Ahmet
- 21 — Kara Mustafa
- 22 — Kula Hafız (Sarı Hafız)
- 23 — Gazhaneli Ali Ahmet
- 24 — Nakkaşlı Eyüp
- 25 — Mihalıçlı Hasan

M. Sami'nin diğer eserleri

Kılıçaslan — Araba ile devriâlem (tercüme) — Çöl vahşileri (tercüme) — Yamyamlar arasında (tercüme) — Küp cadısı — Sihhî ve terbiyevî cimmastik (tercüme) — Kadınlara beden terbiyesi (tercüme) — İzci rehberi (tercüme) — İzci (tercüme).